

Detektorfund i 2015

Mange nye fund

Detektoråret 2015 har været begivenhedsrigt med mange fund. I omegnen af 1300 fund, fordelt på 38 findere, er blevet indleveret til museet. Vanen tro er størsteparten af fundene mønter, mens også mange andre genstande er dukket op. Begge dele skal der gives eksempler på i det nedenstående. 2015 blev også året hvor museet modtog en stor hjælp til at præsentere fundene for publikum. Med en klækkelig bevilling fra Spar Nord Fonden blev det muligt at indkøbe en særlig sikkerhedsmontre til udstilling af fundene. Den vil fremover blive benyttet til skiftende udstillinger med detektorfund på museets afdelinger eller andre egnede udstillingssteder.

Vikingetid ved Fjelsted

Et af årets højdepunkter var fundet af en helt ny vikingetidsbebyggelse ved Fjelsted nær Mariager. Her gjorde en ny detektorbruger fund, som kun få kommer til at gøre gennem et langt liv med detektoren i hånden. Inden for et lille område fandt han to skålformede spænder og et ligearmet spænde – alle af bronze og fra den ældre del af vikingetiden i 800-tallet. Der er tale om kvindesmykker, der ofte er fundet sammen i grave som et sæt. I samarbejde med museet blev der derfor lavet en lille arkæologisk undersøgelse af fundstedet. Og ganske rigtigt var der tale om en gravplads. Der blev påvist fem grave, hvoraf den mest nedpløjede blev udgravet. Af den gravlagte person var der ikke noget bevaret, men i bunden af graven fandtes en tenvægt, en ravperle, tre glittesten og noget nedbrudt jern. Det

Skålformet spænde fra Fjelsted. 800-tallet. Længde 10,4 cm. Alle tre skålformede spænder fra Fjelsted er af samme type (JP 33/37).

Ligearmet spænde fra Fjelsted. 800-tallet. Længde 8,4 cm.

Fragment af 800-tals mønt fra Hedeby. Fundet i Fjelsted. Længde 1,6 cm.

tyder på, at den gravlagte har været en kvinde, og måske er det her fra, det fundne smykkesæt stammer. Vikingetidens fine skålspænder antages at tilhøre kvinder, der har været frie og af en relativ høj status.

Beretningen om Fjelsted sluttede dog ikke her. Senere på året fandtes flere bronzesmykker fra samme periode, nemlig endnu et skålspænde og et trefliget spænde. Disse fandtes ca. 500 m sydligere, og måske er der tale om forstyrrede grave på endnu en gravplads.

Fra bebyggelsen, der har hørt til gravene, er der også dukket fund op. Det drejer sig bl.a. om smykker, stumper af sølv og guld, samt et sjældent fragment af en af vores tidligste mønter, der blev slået i 800-tallets Hedeby ved grænsen til Tyskland. Værdier er således håndteret på stedet, og måske har der foregået handel. Fund af smeltet bronze vidner desuden om metalhåndværk med bronzestøbning. Fragmenter af ældre smykker og sågar et par romerske mønter, viser at bebyggelsen er ældre end vikingetiden og i hvert fald går tilbage til 500-600-tallet. Fundene giver spændende perspektiver om en bebyggelse, der måske har haft en status og funktion lidt ud over det sædvanlige i Mariagerfjord-området.

Plyndrende vikinger fra Sønderholm

Vikingegravene ved Fjelsted lå ved foden af nogle formodentlig langt ældre gravhøje. Et af årets andre vikingetidsfund blev også gjort ved foden af en gravhøj, men denne gang ved Sønderholm i Himmerland. Det drejer sig om en lille korsformet genstand af bronze, der har været forgylt. Den sirlige ornamentik og et karakteristisk ansigt viser, at den må være lavet i Irland i 700-800-tallet. Der er formentlig tale om et beslag til hestehovedtøj. Lignende beslag er fundet i vikingegrave fra 800-tallet i både Norge og i Irland. Irske metalsmykker og -genstande er kommet til Skandinavien i 800-tallet i forbindelse med vikingernes plyndringer, og noget sådant må også gælde fundet fra Sønderholm.

Beslag af forgylt bronze. Formentlig lavet i Irland i 700-800-tallet. Fundet ved Sønderholm. Længde 3,6 cm.

Asulv eller Abes guld ved Gunderup

Et tredje af årets spændende vikingetidsfund er gjort ved Gunderup kirke i Himmerland. Det er et lille smykkevedhæng af guld, der har en karakteristisk form som et ildstål i miniatureudgave. Smykket har sandsynligvis fungeret som en amulet, der skulle symbolisere ilden. Adskillige af sådanne vedhæng kendes fra Skandinavien, hvor de almindeligvis er lavet af sølv. Det aktuelle fund er formentlig det første af sin art af guld. De ildstålsformede vedhæng synes især at stamme fra 900-tallet, hvilket også må formodes at gælde fundet fra Gunderup.

Fundstedet ligger endnu engang for foden af en nu forsvundet gravhøj, hvis navn kendes som Abhøj. Det er oplagt at knytte dette navn sammen med den store runesten, der findes i Gunderup kirke. Den fortæller, at Toke rejste stenen efter sin moder Tove og sin stedfader Abe (Ebbe), der i øvrigt var en god thegn (storbonde/kongelig kriger). Med en datering af stenen til 900-tallet, er det måske i denne personkreds vi skal finde smykkets ejer. Problemet er blot, at Abes runesten ikke har stået ved Abhøj. Den er hentet til kirken i 1800-tallet fra en anden høj, der lå mellem nabolandsbyerne Fjellerad og Haals. I Gunderup kirke står der endnu en runesten, der fortæller, at Østen rejste en sten efter sin fader Asulv. Om denne lidt ældre sten, der dateres til 800-tallet, siger overleveringen til gengæld, at den netop stod på Abhøj ved kirken. Så måske er det i stedet Asulv og Østen, der skal forbindes med smykket? I denne lettere navneforvirring findes der selvfølgelig aldrig svar på, hvem der ejede smykket. Det er dog bemærkelsesværdigt, at der kendes så mange personer fra vikingetiden ved Gunderup. Og nu ved vi altså også lidt om de genstande, der var en del af det rige miljø, der antydes med runestenene.

Vedhæng af guld, formet som et ildstål. 900-tallet. Fundet ved Gunderup, Fleskum herred. Længde 2 cm.

Pilgrismærke fra Rom fundet mellem Barmer og Sebber. Fra 1200-tallet. Højde 3,2 cm.

Tegningen er et tilsvarende men bedre bevaret mærke, der er fundet i Leeuwarden, Holland.

De ovennævnte fundsteder ligger ved gravhøje, der almindeligvis betragtes som væsentlig ældre end vikingetiden. Vikingerne lavede dog også høje, hvilket nok så tydeligt fremgår af Abes runesten. Her står der om Abe og Tove, at de "...ligger begge i denne høj". Mon ikke detektorfundene er ved at lede os på sporet af de sjældne vikingetidshøje?

Fra Rom til Sebber Kloster

På en mark syd for Barmer i Himmerland blev der gjort et udsædvanligt fund fra 1200-tallet og dermed fra middelalderen. Det er et pilgrimsmærke, der desværre har lidt under århundreders ophold i jorden. Det er dog rigeligt bevaret til at afgøre, at der er tale om et pilgrimsmærke fra Rom. Sådanne pilgrimsmærker, der blev hentet ved Europas mange forskellige valfartsmål i middelalderen, er aldeles sjældne som detektorfund fra landsdelens marker. Mærket blev fundet tæt ved vejen ned mod nonneklostret, der lå ved Sebber. Måske har ejeren haft en tilknytning til dette, eller gjort ophold der i forbindelse med en rejse.

Guldmønter fra Sønderholm

Slutteligt vender vi tilbage til markerne ved Sønderholm. Her fandtes 6 guldmønter, som lå spredt på et lille område på ca. 3 x 7 m. Der var tale om kurantdukater fra årene 1758-1760. De blev

Seks kurantdukater af guld fra årene 1758-1760. Fundet ved Sønderholm.

slået af kong Frederik den 5., mens den Preussiske Syvårskrig rasede (1756-1763). Selvom Danmark ikke direkte blev involveret i krigen, truedes landet dog kraftigt af Rusland. Kongen slog derfor kurantdukater af guld til opretholdelse og underhold af en betydelig hær. Om mønternes ejerskab eventuelt har deltaget i denne oprustning og hvad der ellers i øvrigt skete er endnu et mysterium.

Kun en enkelt guldmønt er tidligere indleveret til museet i løbet af mere end 35 år med detektorbrug på landsdelens marker. Så til alle, der nu måtte få lyst til at søge efter guldmønter: Væbn jer med tålmodighed!

SUNDLAUG

SKANSINN

ELDHEIMAR

TJALDSVÆÐI

NÁTTÚRUGRIPASAFNIÐ

UPPLÝSINGAMIÐSTÖÐ

MIÐBÆR

